

2363

2 k. Pami. S. Tenenbaum
w dow. pami. p. a. a. a.

Jarosław Łomnicki.

Kilka uwag
o polskich gatunkach rozpuszcza
(Einige Bemerkungen über polnische *Liparus* Oliv.-Arten)

Odbitka z Rozpraw i Wiadomości z Muzeum im. Dzieduszyckich.
T. X. Rok 1924—7. (Acta Musaei Dzieduszyckiani, V. X.).

5.668

L W Ó W

Nakładem Muzeum im. Dzieduszyckich.

Czcionkami Drukarni Akademickiej we Lwowie, ul. Krzywa L. 10 — 1928.

apł. de
sep. 16094.
16. 9. 44
MP

Odbitka z Rozpraw i Wiadomości Muzeum im. Dzieduszyckich.

s. 668.

Kilka uwag

o polskich gatunkach rozpuzca

(Einige Bemerkungen über polnische *Liparus* Oliv.-Arten)

podał

Jarosław Łomnicki.

Jako należące do fauny polskiej podano w r. 1913 (4¹) trzy gatunki rozpuzców: *Liparus glabrirostris* Küst. i jego aberację *tugipennis* Kr., którą jednak Reitter (8) ściąga jako synonim z *glabrirostris* Küst., *germanus* L. i *coronatus* Goeze, Pongrącz dodaje *dirus* Herbst (10) a w spisie muzealnych (9) dodano jeszcze gatunek opisany jako *integer n. sp.* i wreszcie *tenebrioides* Pall.

Z wymienionych powyżej rozpuzców jest *Liparus integer* podług Peneckiego (11) „napewne tylko małoznaczącą aberacją *L. transsylvanicus* Petri z więcej rozszerzonym okryciem łuskowym boków przedplecza, jakie także u siedmiogrodzkich okazów się zdarza“.

Okazy Muzeum im. Dzieduszyckich oznaczyłem także sam pierwotnie jako *Liparus transsylvanicus* Petri ale z literatury bez porównania z okazami z Siedmiogrodu. Dopiero opis *L. transsylvanicus* Petri Reittera w pracy nowszej (8) naprowadził mnie na błędne przypuszczenie, że mam do czynienia z nową formą, gdyż w opisie tym na str 46 pod 2' brakowało zaznaczenia, że plamki po środku boków przedplecza łączą się z nasadową przepaską.

Otrzymałszy niedawno do porównania od dra Kuntzego okaz samca *L. transsylvanicus* Petri siedmiogrodzki, nabyty od Reittera, i od dra Holdhausa ze zbiorów Muzeum Wiedeńskiego samicę tego gatunku z Schässburga (zb. Petri), przekonałem się, że mój *L. integer* nie jest nawet aberacją, jak przypuszczał Penecke, ale wprost **synonimem** *transsylvanicus* Petri, gdyż w uplamieniu przedplecza nie widzę różnicy, a nadto te dwa

---

¹) Liczby w nawiasach odnoszą się do liczb porządkowych wykazu literatury.

okazy siedmiogrodzkie, które są nieco odmienne postacią i rzeźbą od niektórych naszych, przy dokładniejszym porównywaniu z większą ilością naszych okazów, wchodzą między nie tak pod względem wielkości, jak postaci i rzeźby.

Uwzględniając tę synonimikę podajemy niżej nowy spis rozpuszców polskich.

Spis rozpuszców podanych z ziem polskich. (Pongyácz (10))

Wąskopł. / 1. **Liparus dirus** Hrbst. podany jedynie z Ojcowa. Byłoby to oderwane stanowisko, wysunięte na północny wschód Na Śląsku go nie ma. (Gerhardt. Verz. der Käfer Schlesiens. Berlin 1910). Żyje na *Laserpitium latifolium* L. (5).

2. **Liparus glabrirostris** Küst. W rozsieleniu trzyma się u nas wprawdzie łuku Karpat wraz Tatrami i Pieninami (6) ale nadto występuje też wyspowato poza obszarem Karpat. Przywiązany nietylko do *Tussilago farfara* L. (5), ale też do *Petasites albus* Gärtn. Od Prof. Sitowskiego otrzymałem swego czasu wiadomość, że występuje w niektórych latach na *Petasites albus* masowo. Penecke podaje *Petasites* i *Tussilago* ale spotkał go raz na *Pimpinella magna* L (11). Widziałem go też na oście, najprawdopodobniej *Cirsium oleraceum* Scop.

Tatry / 3. **Liparus germanus** L. Podany z Wielkopolski (7). Szukać go trzeba na *Tussilago farfara* L. i *Petasites* (5). Sam okazów pewnie z Polski pochodzących jeszcze nie widziałem.

4. **Liparus coronatus** Goeze. Na *Carlina acaulis* L. (9), *Anthriscus sylvestris* Hoffm., larwy także w korzeniach *Daucus carota* L. (5).

5. **Liparus transsylvanicus** Petri (*integer* J. Łom.) U nas zamieszkuje południową i zachodnią część Podola polskiego. Oprócz miejscowości podanych poprzednio (9) znaleziono go w ok. Zaleszczyk (dr. Kinel i p. Schwartz), w Harasymowie k. Obertyna na halawie (dr. Kuntze), na Kasowej Górze (dr. Kinel i p. Kłapacz), w Szerszeniowcach n. Seretem (dr. Świątkiewicz). Dr. Kinel spotykał ten gatunek tak na *Laserpitium latifolium* L. (Kasowa Góra) jak też na *Petasites* (Żezawa k. Zaleszczyk), dr. Kuntze znalazł go na *Laserpitium latifolium* L. (Harasymów). Penecke podaje jako roślinę żywicielkę *Falcaria Rivini* Host. (11).

Krasno / 6. **Liparus tenebrioides** Pall. Okaz muzealny, zebrany przez p. J. Baygera, pochodzi z Jaryszowa, jak na str. 5 (odbitki str. 7) spisu (9) podano a nie jak na str. 2. (odbitki str. 4) przez po-

myłkę wydrukowano. Jest to forma południowo-wschodnia, która w granicach dzisiejszych Polski nie została dotąd znaleziona ale sięga już niedaleko do wschodniej granicy.

W skład fauny Polski w dzisiejszych granicach wchodzi zatem cztery gatunki: 2. i 4. rozsiedlone szeroko, 3. zachodni i 5. południowo-wschodni. Gatunek 1. wymaga potwierdzenia.

Zmiany w kluczu do oznaczania polskich rozpuców.

Chcąc rozpoznać rozpucze żyjące u nas można nadal używać klucza ze spisu (9) ze zmianą następującą. Należy po punkcie 5' punkt 6'' i wszystko, co pod nim podano, wykreślić, wykreślić też punkt 6' a wszystko, co pod nim podano, położyć zaraz po treści punktu 5' i podpisać jako gatunek *transsylvanicus* Petri zamiast *integer n. sp.*

Dla możliwości oznaczenia także *Liparus dirus* Hrbst. trzeba w podrodzaju *Liparus* Oliv. Rtt. s. str. przed punktem 1'' skreślić trzy wiersze poprzednie a wstawić dwa przeciwieństwa I'' i I'. Treść każdego z tych dwu punktów podaję niżej według Reitera (8).

I''. Wierzch i spód ciała bez plamek z żółtych włosów, nagie lub prawie nagie. Ryjek z długimi bocznymi rowkami, które się po środku na zewnątrz rozszerzają.

Drugi człon biczyka rożków o wiele krótszy od pierwszego, mało co dłuższy od swej szerokości. Uda ledwie widocznie uzębione. Dołek analnego sternitu samca zajmuje $\frac{2}{3}$ tylne jego długości:

dirus Hrbst.

I'. Wierzch i spód ciała z plamkami z żółtych włosów. Ryjek z prostymi, często skróconymi lub niewyraźnymi bocznymi rowkami.

(Tu należą wszystkie inne nasze gatunki podrodzaju *Liparus* Oliv. Rtt. s. str.)

Kończąc moje uwagi dziękuję dr. Kuntzemu za dostarczenie okazu siedmiogrodzkiego *Liparus transsylvanicus* Petri do porównania i wiadomości o miejscu i roślinie, na której zebrał ten gatunek w Harasymowie, dr. Holdhausowi za dostarczenie do porównania okazu tego gatunku z Muz. Wiedeńskiego, a p. Schwartzowi za ofiarowanie okazów tego gatunku z okolicy Zaleszczyk.

We Lwowie, dnia 5 grudnia, 1927 r.

Auszug.

Es werden hier ergänzende Bemerkungen zur früheren im IX Bande der „Acta Musaei Dzieduszyckiani“ erschienenen Enumeration Curculionidarum generis Lipari Oliv. Musaei Dzieduszyckiani gegeben.

Der Verf. hat in der erwähnten Enumeration eine Art aus dem polnischen Teile Podoliens und der Bukowina als neu beschrieben. Penecke deutete die vom Verf. beschriebene Form als eine geringfügige Aberration des *L. transsylvanicus* Petri. Zuletzt hat der Verf. die polnischen und bukowinischen Exemplare mit transsylvanischen verglichen. Er findet keinen Grund für die Erhaltung des gegebenen Namens als Aberration und betrachtet *L. integer* als Synonym mit *L. transsylvanicus* Petri.

Mit Berücksichtigung dieser Synonymie und der faunistischen Literatur teilt der Verf. neues Verzeichnis der von Polen angegebenen *Liparus*-Arten mit.

1. *L. dirus* Hrbst. nur von Pongrącz (10¹) aus Ojców angegeben. Fraglich für Polen. 2. *L. glabrirostris* Küst. weit im Karpathenbogen verbreitet kommt inselförmig auch weiter nördlich vor. 3. *L. germanus* L. neuerdings aus Grosspolen (7) angegeben. Dem Verf. haben noch keine sicher in Polen gesammelte Belegstücke vorgelegen. 4. *L. coronatus* Goeze. Weit verbreitet aber selten. 5. *L. transsylvanicus* Petri kommt in Polen nur im südlichen und westlichen Teile Podoliens als südliches Element der Fauna vor. 6. *L. tenebrioides* Pall. gehört zur Fauna von Polen in den gegenwärtigen Grenzen nicht. Das Exemplar des Dzieduszyckischen Museums wurde in Jaryszów, also im jetzt zur Ukraine gehörenden Teile Podoliens gesammelt.

In diesem Verzeichnisse werden neue Fundorte der *Liparus*-Arten und Pflanzen, auf welchen sie gefunden wurden, mit einer einzigen Ausnahme, wo des Verf. eigene Beobachtung vorliegt, nach den Angaben aus der Literatur und gefälligen persönlichen Mitteilungen der polnischen Entomologen genannt.

Ausser dem neuen Verzeichnisse werden auch Ergänzungen zur früheren (9) Bestimmungstabelle gegeben, die *L. integer* J.

---

¹) Die Nummern beziehen sich auf entsprechende Nummern des Literaturverzeichnisses.

Łom. einziehen und Bestimmung des *L. dirus* Hrbst. ermöglichen.

Zuletzt wird den Herren Dr. Holdhaus, Dr. Kuntze und Schwartz für die Förderung dieser „Bemerkungen“ durch das Vergleichsmaterial und persönliche Mitteilung der Beobachtungen besonders gedankt.

Wykaz literatury.

1. M. Łomnicki. Catalogus Coleopterorum Haliciae. Leopoli 1884, p. 31
2. Reitter. Uebersicht der Arten der Coleopteren-Gattung *Liparus* Oliv. D. Ent. Zeitsch. 1896.
3. Reitter. Ergänzungen zu meiner Uebersicht der Arten der Coleopteren-Gattung *Liparus* Ol. D. Ent. Zeitsch. 1897.
4. M. Łomnicki. Wykaz chrząszczów. Kosmos 1913. Str. 138.
5. Reitter. Fauna germanica. V. Stuttgart 1916 Str. 111.
6. Sitowski. Charakter i osobliwości przyrody pienińskiej. Ochrona Przyrody. Z. 3. Kraków 1922. Str. 47--55.
7. Szulcowski. Chrząszcze Wielkopolski. Odbitka z Prac Komisji Mat.-Przyr. Tow. Przyj. Nauk. Serja B. T. I. Z. 3 i 4. Poznań 1922 Str. (49) 231.
8. Reitter. Die *Liparus*-Arten aus Europa und den angrenzenden Gebieten. W. Ent. Ztg. 1923.
9. J. Łomnicki. Spis ryjkowców rodzaju rozpusza Muzeum im. Dzieńszyckich. Rozpr. i Wiad. z Muz. im. Dzied. T. IX. Lwów 1924.
10. Kuntze i Noskiewicz. Einige Bemerkungen zu der Arbeit von Dr. A. Pongrácz: Beiträge zur Tiergeographie Polens. Arch. f. Naturg. 91. Jhg. Abt. A. 5. Heft. Berlin 1926.
11. Penecke. Mitteilungen über verschiedene europäische Curculioniden. Wien. Ent. Ztg. 43. Bd. Wien 1926. Str. 30.
12. Kłapacz. Szarańczak nowy dla Polski. Spraw. Kom. Fiz. Pol. Ak. Um. LXII.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Main body of faint, illegible text, appearing to be several paragraphs of a document.

DRUKARNIA

AKADEMICKA